

NOCTUA

SIVE

NOVA EX BIBLIOTHECA VETERINARIA

Egy kis szociológia Tallózó

Az agrár, majd ipari társadalmakat felváltó modern (információs) társadalmat egyre inkább a személytelenség, a kapcsolatok közvetettsége (intézmények, szerződések, kommunikációs technológiák közbeékelődése) jellemzi. Fokozódik az emberek elszigeteltsége, csökken a polgári aktivitás, elsorvadnak azok az önkéntes csoportosulások, civil szervezetek, amelyek segítenék, lehetővé tennék – többek között - az egyén érdekeinek közvetítését, érvényesítését.

A szociológusok – az általunk forgatott, online elérhető *Szociológiai szemle* hasábjain – új fogalmakkal próbálják leírni és megokolni ezeket az újszerű társadalmi jelenségeket, és feltérképezni a rendszerváltás utáni sajátos kelet-európai társadalmi folyamatokat. A *társadalmi tőke* irodalma olyan megközelítéseket kínál, amelyek a viszonylag kis létszámú, speciális érdekekkel rendelkező és – hazánkban – egyetlen intézményből kikerülő állatorvosok számára is érdekesek lehetnek.

Nem az egykori „szocialista összeköttetés” (az ifjabbak kedvéért: protekció) szalonképes elnevezéséről van szó. A fogalom megalkotója, Putnam, „társadalmi tőkének” a társadal-

mi élet azon jellegzetességeit – hálózatok, normák és bizalom – tekinti, amelyek lehetővé teszik a részvételt a közös cselekvésben.”. Két fontos alkotóeleme van: a társadalmi hálózat (baráti találkozók, társadalmi események, sportkörü tagság, család stb.) és a civil elkötelezettség (részvétel közösségekben, véleménynyilvánítás, tagsági viszonyok, választási részvétel stb.). Természetesen idetartoznak azok az értékek és normák is, amelyek e két területen érvényesülnek. Míg a nagyobb társadalmi tőke társadalmi szinten hatékonyabb együttműködést, egyéni szinten jobb közérzetet, sőt, jobb egészséget és életkilátásokat biztosít, hiánya mindennek az ellenkezőjéhez vezet. E gondolati rendszert jobban megismerhetjük Csizmadia Zoltánnak Putnam legutóbb megjelent „Bowling alone” című könyvét bemutató írásából, de meghökkentő gondolatokat találunk a mű honlapján is: www.bowlingalone.com.

Molnár Szilárd arra kíváncsi, milyen szerepe lehet az Internetnek a társadalmi tőke „felhalmozásában”? Egyes kutatók az igazi emberi kapcsolatok esélyeinek csökkenését, az individualizáció fokozódását látják az internet nyújtotta lehetőségekben. Mások szerint „...az Internet segíti a felhasználókat abban, hogy tőlük távol lévő emberek felé is kiterjesszék társadalmi világukat, miközben ez a médium arra is lehetőséget ad, hogy egyre mélyebben részt vegyenek a helyi közösség életében.” Amerikai felmérések szerint több, mint a fele azoknak, akik online kapcsolatba léptek egy közösséggel, ténylegesen is tagjai lesznek annak. Az internet javítja a kommunikációs készségeket, ezáltal a csoportokkal való kapcsolat kialakításának esélyeit is növeli, végső soron ellene hathat az emberi társulások elsorvadásának.

Sajnos az állatorvos-társadalom szociológiai elemzése várat még magára, ezért be kell érünk néhány orvosszociológiai eredménnyel. Gyukits György még 2000-ben vizsgálta a társadalmi tőke szerepét az orvosok érdekérvényesítésében. A kötelezettségek és elvárások rendszere mellett megnézte a – szintén a társadalmi tőkét megtestesítő – szakmai szervezetek, pl. az Orvosi Kamara szerepét is. Több interjú, eset elemzése

alapján megállapítható, hogy „...az orvosok szervezetei gyengék és alulmaradnak az ÁNTSZ-szel szemben”. Az okot a doktorok szocializáltságában lehet keresni kétszeresen is: egyrészt, már az egyetemen nagyfokú konformitást várnak el tőlük, másrészt hozzászoktak a kötelezettségek-elvárások típusú „tőke” jó működéséhez.

Györffy Zsuzsa és Ádám Szilvia az orvosok testi és mentális egészségi állapotát (szenvedélybetegségek, stressz, kiégés) vizsgálták. Az 57 interjú alapján kiderül, hogy az orvosokat számos sajátság, a hivatásukból eredő stressz éri.

- fizikai és emocionális megterhelés (felelősség, krízis helyzetek, diagnosztikai nehézségek, betegek halála, hosszú, kiszámíthatatlan munkaidő, pénzügyi nehézségek)
- a munkaszervezetből fakadó stressz (rossz kommunikáció, nem körülhatárolt feladatok, a kooperáció és az idősebb kollégák támogatásának a hiánya)
- a munkahelyből adódó stressz: a munkabeosztás változékonysága, a magas betegszám, a feladatok feletti kontroll (hiánya).

Az orvosnőket ezen túl súlyosan érinti még a családi anyai szerep és munkájuk közötti konfliktus. Kiemelkedő nehézség volt a kollégákkal való együttműködés hiánya, a teammunkában jelentkező problémák jelenléte. Ez a stressz-együttes nagyban hozzájárul az ún. kiégés (burn-out) szindrómához: az emocionális kimerüléshez, a deperszonalizációhoz és a teljesítményvesztéshez, de megmutatkozik szomatikus tünetekben is. Az orvosok körében az átlag-

nál is magasabb a korai halál, a szenvedélybetegségek, a depresszió és az öngyilkosság előfordulása. (O.É.)

Aki kíváncsi, járjon utána!

Molnár Sz.: Társadalmi tőke és információs társadalom...= Szociológiai Szemle. 2003. 3. 112-121.

www.mtapti.hu/mszt/20033/007.pdf

Gyukits Gy.: A társadalmi tőke szerepe az orvosok érdekérvényesítésében. = Szociológiai Szemle. 2000. 4. 106-116.

www.mtapti.hu/mszt/20004/gyukits.htm

Györffy Zs. – Ádám Sz.: Az egészségi állapot, a munkastressz és a kiégés alakulása az orvosi hivatásban. = Szociológiai Szemle. 2004. 3. 107-127.

www.mtapti.hu/mszt/20043/006.pdf

Csizmadia Z Robert D. Putman: Bowling Alone, the Collapse and Revival of American Community. (Könyvismertetés) = Szociológiai Szemle. 2002. 3.

www.mtapti.hu/mszt/20023/csizmadi.htm

Open access – Szabad hozzáférés

A publikálás hagyományos módja a folyóiratokban való megjelenés. Azonban a mai modern kor követelményei közé tartozik az is, hogy a tudományos eredmények ne csak a hagyományos papírhordozókon váljanak elérhetővé, hanem az Internet segítségével bárki bárhol elolvashassa azokat. A világhálóra felkerült dokumentumok szerzői jogi elbírálása még nem teljesen tisztázott, s kalózfelhasználással is találkozunk.

E probléma megoldására jött létre az Open Access – Nyílt Hozzáférés –, mely a tudományos publikációk, akadémiai eredmények, tudományos folyóiratok elérhetőségét kívánja mindenki számára biztosítani, díjmentesen. Az Open Access Initiative egy világméretű szervezet, közép-európai csoportját (BOAI) a Soros Alapítvány finanszírozza. A rendszer működé-

se röviden: az egyetem vagy tudományos intézmény cikkei, folyóiratait, tudományos publikációit egy szerveren tárolja. Ezt a szervert a BOAI tartja karban. A központi szerverre érkeznek be a keresések, kérések, s az továbbítja a megfelelő dokumentum címét, tehát pl. az egyetemi gép elérhetőségét. A felhasználó csak azt látja, hogy a keresésnek megfelelő eredmények hol találhatóak (URL), arról már a szerző dönthet, hogy csak egy kivonatot, vagy a teljes cikket bocsátja a nagyközönség elé. A rendszer minden tudományterületre kiterjed (természettudomány, élettudomány, nyelv, politika, művészetek).

A jelenleg is elérhető folyóiratok katalógusa a

<http://www.doaj.org/>
címen található, amelyben pl. a „veterinary” kifejezésre keresve 12 találat van. (2005. 02. 01.)

Ez a kezdeményezés még gyermekcipőben jár, de több szempontból is megfontolandó. Megspórolható lenne a folyóiratok magas előfizetési díja, a szerzők nagyobb szabadságot élveznének, mert a szerzői jogok az ő kezükben maradnának. Mindez ellensúlyt képezne az egyre inkább monopol helyzetbe kerülő nagy kiadók szinte elviselhetetlen áremeléseivel szemben. Lehetővé válna például a csak a hallgatóknak szánt jegyzeteknek egy belső hálózaton való elhelyezése. (M. K.)

Fotókiállítás

A Messzelátó Természetvédelmi Egyesület és a VETítő fotóklub rendezésében 2005. január 15-től február végéig az „Elfelejtett értékeink” című folyó pályázat legjobb alkotásai láthatók az olvasóteremben.

Emberi és anyagi erőforrások
Válogatott bibliográfia

- ALBERS, J.W.:** Perspective on the economic state of companion animal practice. = JAVMA. 1996. 209. 2. 228-229.
- ARINDAM, S. et al.:** Perceived constraints to private veterinary practice in India. = Prev. Vet. Med. 2003. 60: 2. 143-154.
- CHIRKOWSKI, A.:** The structure of the veterinary profession in Poland. = State Veterinary Journal. 2000. 10. 1. 12-14.
- CSINTALAN, C. et al.:** Körkérdés az alternatív orvoslásnak az állatgyógyászat területén betöltött szerepéről, lehetőségeiről. = KisállatPraxis. 2003. 4. 4. 186-189, 191-193.
- EDUCATING** the next generation of swine veterinarians: needs and strategies. = JAVMA. 2004. 224. 9. 1422-1425.
- FLEMMING, D.D.:** Practicing veterinary medicine across state lines - are you legal? = JAVMA. 2003. 222. 1. 30-33.
- GARCIA, E.:** Employee compensation. = Seminars in Vet. Med. Sur.-Small Animal. 1996. 11. 1. 41-43.
- GEHRKE, B.C.:** Trends in starting salaries and educational debt of graduates of US veterinary medical colleges, 1983-1995. = JAVMA. 1996. 208. 2. 206-207.
- HALLET, L.:** Les modes de collaboration entre vétérinaires officiels, vétérinaires privés et organisations d'éleveurs. = Rev. Sci. Tech. OIE. 2003. 22. 2. 523-532.
- HEATH, T.J.:** Number and distribution of Australian veterinarians in 1981, 1991 and 2001. = Australian Vet. J. 2002. 80. 7. 400-405.
- HEATH, T.J. et al.:** Effect of gender on ownership and income in veterinary practice. = Australian Vet. J. 2001. 79. 8. 546-548.
- ILGEN, D.R.:** Skills, knowledge, aptitudes, and interests for veterinary practice management: fitting personal characteristics to situational demands. = J. Vet. Med. Edu. 2002. 29. 3. 153-156.
- KOUBA, V.:** Quantitative analysis of global veterinary human resources. = Rev. Sci. Tech. OIE. 2003. 22. 3. 899-908.
- LANE, D.M.:** Economic reform in private veterinary practice. = JAVMA. 1999. 214. 9. 1327-1328.
- LLOYD, J.W. et al.:** Demographic patterns in the importance of veterinary continuing education: administrative factors. = J. Vet. Med. Edu. 1999. 26. 2. 28-31.
- MILLER, G.:** Earnings, feminization, and consequences for the future of the veterinary profession. = JAVMA. 1998. 213. 3. 340-344.
- ODENDAAL, J.:** Biographical profile of practising veterinarians in South Africa. = J. South African Vet. Assoc. 1994. 65. 3. 101-103.
- OZSVARI, L. et al.:** Gazdasági modellszámítás vegyespraxis indítására I-II. = KisállatPraxis. 2003. 4. 5. 228-237.; 2004. 5. 1. 28-31, 34-36.
- SCHULE, E.:** Der Tierarzt als Korrektiv im Pferdesport - Reiter, Halter und Nutzer aus der Sicht der Tiermedizin. = Pferdeheilkunde. 2003. 19. 4. 397-404.
- SHIELD, C.:** Women in the profession 1. Manpower implications. = In Practice. 1999. 21. 7. 386-389.
- SLATTUM, M. M. et al.:** Characteristics and salaries of laboratory animal veterinarians. = JAVMA. 1994. 205. 7. 1030-1033.
- SMITH, C.A.:** Gender and work: what veterinarians can learn from research about women, men, and work. = JAVMA. 2002. 220. 9. 1304-1311.
- TAYLOR, K.L. et al.:** Agricultural consultancy - a career choice for veterinarians. = Australian Vet. J. 2000. 78. 7. 489-493.
- TINGA, C.E. et al.:** Survey of veterinary technical and professional skills in students and recent graduates of a veterinary college. = JAVMA. 2001. 219. 7. 924-931.
- WISE, J.K. et al.:** Veterinary income per hour, 1997. = JAVMA. 2000. 216. 8. 1228-1229.
- WISE, J.K. et al.:** Revenue, expenses, and returns on resources for private US veterinary practices. = JAVMA. 2001. 219. 8. 1068-1070.
- WISE, J.K. et al.:** Employment of male and female graduates of US veterinary medical colleges, 2003. = JAVMA. 2004. 224. 4. 517-519.
- WISE, J.K. et al.:** Employment, starting salaries, and educational indebtedness of year-2003 graduates of US veterinary medical colleges. = JAVMA. 2004. 224. 2. 213-215.

A cikkekről könyvtárunktól másolat kérhető.
(O.É.)

Ki miben segít?

Szabóné Szávay Judit – könyvtárigazgató: szervezés, könyvtárügy, publikáció-elemzés, elektronikus könyvtár

Bábásné dr. Apostol Ilona – olvasószolgálat, feldolgozás

Edelényi Ottília – ha nem tudja, kihez forduljon

Hajdu Gábor – rendszergazda: adatbázisok, hálózat

Kiss Márton, dr. – levéltári ügyek

Kurják Jánosné, Margit – fénymásolás

Miszori Katalin – olvasószolgálat

Oláh Edit – könyvtárközi kölcsönzés, tájékoztatás folyóiratokról, olvasószolgálat

Orbán Éva – igazgatóhelyettes: olvasószolgálat, kölcsönzés, információkeresés, tájékoztatás, használók képzése, állatorvos-történet

Schöner Ágnes – olvasószolgálat, honlap-szerkesztés

Szegediné Nagy Aranka – tájékoztatás a szakirodalom beszerzéséről (magyar és külföldi könyvek és jegyzetek)

Tóth Jánosné, Piroska – dokumentumszolgáltatás

Vayné Pádár Éva – tanszéki könyvtárak módszertani gondozása, használók képzése, olvasószolgálat, kölcsönzés, tájékoztatás, információkeresés.

Munkatársaink az alábbi e-mail címen érhetők el: vezeteteknev.keresztnev@aotk.szie.hu.

Mi van a kam(a)rában?

A teljesség igénye nélkül szeretnénk felhívni a figyelmet néhány állatorvosi egyesület és kamara honlapjára, amelyeken sok ismerős problémával találkozhat az olvasó.

American Veterinary Medical Association

<http://www.avma.org/>

pl. What you should know about choosing a veterinarian

Australian Veterinary Association

<http://www.ava.com.au/>

Bundeskammer der Tierärzte Österreichs

<http://www.tieraerztekammer.at/>

pl. Lebensmittelsicherheit

Bundestierärztekammer e. V. (BTK)

www.bundestieraerztekammer.de

pl. EU Heimtierpass

Magyar Állatorvosi Kamara

<http://www.maok.hu/>

New Zealand Veterinary Association

<http://www.vets.org.nz/>

Royal College of Veterinary Surgeons, Great Britain

<http://www.rcvs.org.uk/>

pl. RCVS Practice Standards Manual - 2005

Veterinary Council of New Zealand

<http://www.vetcouncil.org.nz/>

pl. Candidate information handbook...

Veterinary Ireland

<http://www.veterinary-ireland.org/>

pl. Veterinary Practice Bill 2004

A Noctua terjesztéséért, és ezen keresztül könyvtári szolgáltatásaink népszerűsítéséért köszönetet mondunk a Magyar Állatorvosi Kamarának.

NOCTUA SIVE NOVA EX BIBLIOTHECA VETERINARIA

Kiadja: Szent István Egyetem Állatorvos-tudományi Könyvtár

Felelős kiadó: Szabóné Szávay Judit e-mail: szabone.szavay.judit@aotk.szie.hu

Felelős szerkesztő: Orbán Éva e-mail: orban.eva@aotk.szie.hu

Cím: 1078 Budapest, István u. 2.

Tel.: (06-1) 478-4226 (Titkárság), 478-4228 (Olvasószolgálat)

Fax: (06-1) 478-4227

e-mail: library.univet@aotk.szie.hu

Honlap: <http://konyvtar.univet.hu/>

